

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
2511 CR Den Haag

In afschrift aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

Datum

Ons kenmerk

Onderwerp Rapport Commissie van Toezicht Uitzettingen Koninklijke
Marechaussee

Op 10 en 12 oktober 2006 heeft het actualiteitenprogramma Netwerk in het tweeluik "Inpakken en wegwezen" aandacht besteed aan de uitzetting van vreemdelingen door de Koninklijke Marechaussee (KMar). Volgens de getoonde beelden zou de KMar zich bij individuele en groepsuitzettingen per charter schuldig maken aan structureel, buitensporig geïmproviseerd geweld jegens vreemdelingen.

De Commandant van de KMar heeft de onafhankelijke Commissie van Toezicht Uitzettingen Koninklijke Marechaussee op 18 oktober 2006 verzocht onderzoek te verrichten naar de getoonde beelden en de gestelde beweringen in de uitzendingen van Netwerk. De commissie heeft zich daar niet toe beperkt. Zij heeft tevens de aanleidingen en de oorzaken van geweldsinzet bij uitzettingen geïnvesterend en doet aanbevelingen voor een vermindering daarvan.

Hierbij bied ik u, mede namens de staatssecretaris van Justitie, het onderzoeksrapport van de commissie en mijn appreciatie daarvan aan.

De commissie geeft in haar rapport een uitgebreide beschrijving van de werkzaamheden van de KMar rondom de uitzetting van vreemdelingen. De Commissie besteedt veel aandacht aan de diverse actoren die bij het complexe uitzettingsproces zijn betrokken en beschrijft de factoren en omstandigheden die de geweldsinzet kunnen beïnvloeden.

Bij beantwoording datum, ons kenmerk en onderwerp vermelden.

Datum

Ons kenmerk

Samengevat concludeert de commissie dat er bij de uitzetting van vreemdelingen geen sprake is van een structureel excessieve geweldsinzet door de KMar die de geweldsinstructie te boven gaat. Dit neemt niet weg dat er incidenteel geïmproviseerd geweld voorkomt. De commissie stelt vast dat de KMar na 2004 een professionaliseringsslag in het uitzettingsproces heeft gemaakt en sindsdien transparanter werkt. Bovendien is de mate van toegestaan geïmproviseerd geweld aanzienlijk ingeperkt. De commissie stelt dan ook dat de beelden in de uitzendingen van Netwerk geen weergave zijn van het huidige uitzettingsproces.

Ik ben de Commissie van Toezicht Uitzettingen Koninklijke Marechaussee erkentelijk voor haar uitgebreide onderzoek en ik onderschrijf de conclusies en aanbevelingen in het rapport van de Commissie. Hierbij zij echter wel opgemerkt dat voor een paar aanbevelingen geldt dat zij nog nader dienen te worden bestudeerd.

Het beeld dat in de uitzending van Netwerk wordt geschetst over de werkwijzen van de KMar bij de uitzetting van vreemdelingen wordt in het rapport van de commissie niet bevestigd. Uit het rapport blijkt wel zonneklaar het complexe karakter en de zwaarte van de werkzaamheden bij uitzettingen. Ik ben van mening dat de commissie zeer bruikbare aanbevelingen heeft gedaan die de kans op geïmproviseerd geweld in het uitzettingsproces van vreemdelingen minimaliseren. Het rapport van de commissie biedt goede aanknopingspunten om de kwaliteit van dit proces nog verder te verbeteren. Hierna schets ik de wijze waarop ik de aanbevelingen zal uitwerken.

1. Het verkleinen van de kans op stress bij de uit te zetten vreemdeling

De commissie is van mening dat de KMar sluitende afspraken dient te maken met haar ketenpartners over een optimale aanlevering van de uit te zetten vreemdeling. De commissie

Datum

Ons kenmerk

doet suggesties over het volledig en tijdig informeren van vreemdelingen over de op handen zijnde uitzetting, het vervoer van de vreemdeling naar Schiphol en de overdracht van papieren en bagage. Er zullen afspraken worden gemaakt met de betrokken ketenpartners naar aanleiding van de aanbevelingen uit het rapport. Daarbij zal rekening worden gehouden met al lopende initiatieven. Zo zijn reeds maatwerkafspraken gemaakt die het proces naar uitzetting toe zoveel mogelijk dienen te ontdoen van overbodige stressfactoren. Deze maatwerkafspraken behelzen onder meer de maximale reistijd en het gescheiden vervoeren van civielrechtelijk en strafrechtelijk uit te zetten vreemdelingen. Tevens zijn er voertuigen aangeschaft die zijn toegerust op de categorie uit te zetten vreemdelingen, bijvoorbeeld onopvallende voertuigen zonder celcompartimenten en met faciliteiten uitgerust. Verder worden vreemdelingen inmiddels tijdig voorafgaand aan het vertrek beter voorgelicht over het vertrek en wat zij daarbij kunnen verwachten, zodat zij zich zo goed mogelijk hierop kunnen voorbereiden.

Daarnaast stelt de commissie dat de KMar bij de ontvangst en het verblijf van de vreemdeling in het verwijdercentrum van de KMar te Schiphol meer moeite kan doen om de vreemdeling op zijn gemak te stellen. Vooral de procedure voor fouillering dient duidelijk te zijn. Bij binnenkomst op het verwijdercentrum Schiphol moet de vreemdeling slechts één keer gefouilleerd worden door de Arrestanten en Passanten Wacht. Tevens moet er een vast aanspreekpunt komen voor vreemdelingen tijdens het verblijf op het verwijdercentrum. De interne werkinstructie van de KMar zal dienovereenkomstig worden aangepast.

Voorts is de commissie van mening dat de vreemdeling in het verwijdercentrum voedsel aangeboden moet krijgen. Ten aanzien van deze aanbeveling geldt dat er reeds afspraken zijn gemaakt die hebben geresulteerd in het verstrekken van voedsel vóór vertrek vanuit de uitzetcentra. In gevallen dat het verblijf in het verwijdercentrum onverhoopt langer duurt, wordt daar ook voedsel verstrekt.

Datum

Ons kenmerk

De beschikbaarheid van een database voor de uitzetketen, waarin elke stap door de betrokken ketenpartner kan worden ingezien en bijgewerkt, is volgens de commissie een belangrijk hulpmiddel. Deze suggestie zal nader worden bestudeerd, in die zin dat bekeken zal worden op welke wijze de bestaande procedures voor informatie-uitwisseling kunnen worden geoptimaliseerd.

2. Het zoveel mogelijk neutraliseren van geweldsverhogende factoren bij de escorts en het stimuleren van geweldsmatigende factoren.

De commissie is van mening dat door de aanpassing van de werkinstructie en de veranderingen in de KMar-organisatie sinds 2004 veel is verbeterd in het deel van het uitzettingsproces waarvoor de KMar verantwoordelijk is. Sinds de aanpassing van de ambtsinstructie in 2004 is het toegestane gebruik van fysiek geweld een stuk duidelijker vastgelegd in werkinstructies. Bovendien gelden zwaardere eisen voor de rapportage van de feitelijke geweldsinzet, de melding van de effectiviteit en mogelijke schadelijke gevolgen voor de vreemdeling. De commissie concludeert dat de escorts goed weten welke geweldsmiddelen gebruikt mogen worden. De commissie concludeert echter tevens dat ten aanzien van enkele vormen van geweld, zoals het licht vooroverdrukken van de vreemdeling in de vliegtuigstoel, geen duidelijke instructies voor de escorts bestaan. De commissie pleit ervoor hieromtrent duidelijkheid te verschaffen. De instructies voor escorts zullen hierop worden bezien.

Voorts constateert de commissie dat er geen passende reactie is op spugen of bijten door een vreemdeling. Hierdoor is de veiligheid van de escorterende functionaris in het geding. Nader onderzoek moet uitwijzen welke middelen toereikend zijn om schreeuwen, spugen en bijten te voorkomen of te verminderen. Inmiddels zijn bijtbestendige handschoenen aangeschaft. Het KMar-personeel op Schiphol zal daar spoedig over kunnen beschikken.

Datum

Ons kenmerk

De commissie beveelt tevens de toepassing van de Franse *bodycuff* aan¹. De KMar heeft inmiddels contact met de fabrikant en is in het bezit van één exemplaar. Op grond van ervaringen met dit proefmodel is besloten de *bodycuff* in te gaan voeren.

Naar de mening van de commissie moet bij terugkomst van een mislukte uitzetting worden toegezien op een correcte behandeling van de vreemdeling. Deze aanbeveling wordt eveneens omarmd. Bij door het land van herkomst niet geaccepteerde vreemdelingen wordt bij terugkomst in Nederland altijd een adjudant van dienst c.q. teamleider ingeschakeld. Deze zorgt tevens voor de hernieuwde inbewaringstelling van de vreemdeling.

Vanwege de complexiteit van een begeleide uitzetting, is het van groot belang dat escorts ervaren en goed opgeleid zijn. Naar het oordeel van de Commissie is verdere verbetering van de opleiding en ervaring van de escorts mogelijk. Er is reeds een aanvang gemaakt met de ontwikkeling van een aparte opleiding voor escortcommandanten. Naast leidinggevende vaardigheden, zal in de leergang 'escort commandant verwijderingen' eveneens aandacht worden besteed aan de actuele kennis over de landen van herkomst. De opleiding zal op korte termijn van start gaan.

In de Opleiding Verwijder Ambtenaar wordt aandacht besteed aan interculturele communicatie en aan een respectvolle houding ten opzichte van de vreemdeling. Dit gebeurt onder andere door rollenspellen, verzorgd door het Forum Educatief (Centrum voor forensische geneeskunde en gedragswetenschappen). Er zal worden bezien of de aangeleerde vaardigheden kunnen worden getoetst.

¹ De *bodycuff* is een attribuut waarmee vreemdelingen redelijk autonoom kunnen functioneren. Indien daartoe reden is kan de bewegingsvrijheid van de vreemdeling door het aantrekken van riemen worden verminderd.

Datum

Ons kenmerk

Bij de laatste vacaturerondes voor het verwijdercentrum is reeds uitdrukkelijk bepaald dat bij gelijke geschiktheid vrouwen en allochtone collega's de voorkeur genieten. In de nieuwe functieomschrijving voor medewerkers van het verwijdercentrum zal bovendien een functionele leeftijdseis van 23 jaar worden opgenomen. De commandant van een escortteam is altijd afkomstig uit het personeelsbestand van het verwijdercentrum.

Voorts is de toepassing van de principes van de 'lerende organisatie' naar het oordeel van de commissie gewenst in een gevoelig proces zoals uitzetten. De commissie beveelt een goede en duidelijke registratie van relevante gegevens over uitzettingen aan ten behoeve van de verantwoording en van analyses. In het verwijdercentrum is een Bureau Voorbereiding Uitzettingen & Info Unit ingericht om de informatieverstrekking en informatieanalyse ten behoeve van de verwijdering van vreemdelingen te verbeteren. Bovendien is een van de taken van de onlangs ingestelde Commissie Integraal Toezicht Terugkeer tevens het onafhankelijke toezicht op het uitzettingsproces van de KMar. Zij neemt deze toezichtstaak over van de Commissie van Toezicht Uitzettingen KMar. In overleg met mij wordt gewaarborgd dat de expertise van de Commissie van Toezicht Uitzettingen KMar behouden blijft. De nieuwe toezichthouder ziet ook toe op terugkeerhandelingen door overheids personeel die eerder in het terugkeerproces plaatsvinden. Voorts zet de KMar steekproefsgewijs anonieme toezichthouders in.

Tevens beveelt de commissie aan *best practices* te ontwikkelen aan de hand van geslaagde en mislukte uitzettingen. Hiertoe worden themadagen belegd waar escorts hun ervaringen kunnen uitwisselen.

Datum

Ons kenmerk

Volgens de commissie levert de registratie van uitzettingen op video, behalve een extra controle op het uitzettingsproces, ook nuttig lesmateriaal op voor de verdere verbetering van het uitzettingsproces. De mogelijkheden om het totale uitzettingsproces vast te leggen ten behoeve van een lerend effect zullen nader worden onderzocht. Het reeds aanwezige cameratoezicht op het verwijdercentrum zal digitaal worden gemaakt. De middelen daartoe worden opgenomen in de begroting van 2008.

DE MINISTER VAN DEFENSIE

E. van Middelkoop